

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/84788,Lipkowski-Jozef.html>
2021-11-28, 10:05

Lipkowski Józef

LIPKOWSKI Józef (25 XI 1863, Rososz, Podole – 3 V 1949, Przedbórz, Kielecczyzna), inżynier, wynalazca, działacz niepodległościowy i społeczny, literat. Syn Józefa Benedykta, marszałka szlachty pow. hajsyńskiego, i Cezaryny z Lisowskich.

Kształcił się w szkołach średnich we Lwowie i w Krakowie, ukończył w Paryżu wspólnie z bratem bliźniakiem, Janem, Collège Sainte-Barbe i École Centrale des Arts et Manufactures (1880–85). Po powrocie na Podole założyli w rodzinnym majątku szkołę mechaników rolnych (1887) i prowadzili działalność społeczno-oświatową. Przez kilka lat L. był dyrektorem Zakładów Metalurgicznych w Istińsku.

W 1893 przeniósł się do Francji, gdzie objął stanowisko dyrektora zakładów Soret et Leblond w departamencie Ardennes, specjalizujących się w wytwarzaniu hamulców automatycznych. Skonstruował i opatentował udoskonalony hamulec kolejowy, stosowany od 1893 we Francji, a od 1901 w Rosji, początkowo produkowany przez firmę Fives w Lille, a potem przez utworzone w tym celu przez L. Société Générale des Freins Lipkowski. Prowadził w tym czasie ożywioną i różnorodną działalność wynalazczą i uzyskał wiele patentów, m.in. na automatyczne zwrotnice tramwajowe, koła sprężynowe pojazdów (stosowane np. w samochodach), które wytwarzał we własnej fabryce w Asnières, nierozkręcalne nakrętki, aparaty podsłuchowe, ręczne torpedy, granaty, proce mechaniczne.

Na przełomie stuleci został dyrektorem naczelnym Pułtowskich Zakładów Metalurgicznych i Mechanicznych w Petersburgu. Zaprojektował wielki śmigłowiec o dwóch współosiowych wirnikach przeciwbieżnych i rozpoczął jego budowę (1903–05). W 1905 wysunął pionierską koncepcję wielowirnikowych odmian śmigłowca, o 4, 8 i 12 wirnikach

oraz kilku śmigłach do lotu poziomego.

Po wybuchu wojny bałkańskiej (1912) udał się do Bułgarii, by zdobywać doświadczenie wojskowe z myślą o polskich planach powstańczych. Z rekomendacji władz francuskich został doradcą ds. technicznych sztabu bułgarskiego. Publikacje na temat tej wojny zamieszczał w prasie polskiej, wygłaszał też odczyty na jej temat. Wydał w Krakowie książkę *Wojna na Bałkanach przez naocznego świadka i uczestnika wojny* (1913).

Podczas I wojny światowej działał energicznie na rzecz niepodległości Polski, m.in. w ramach Komitetu Wolnej Polski B. Motza i J. Gałęzowskiego, występował jako znawca problematyki polskiej na posiedzeniach komisji spraw zagranicznych parlamentu francuskiego. Od 1917 był ekspertem francuskiego ministerstwa uzbrojenia i przemysłu wojennego, przyczynił się do utworzenia w tym resorcie Société de Recherches Scientifiques. Od pocz. 1919 współpracował z polską delegacją gospodarczą we Francji, kierowaną przez A. Wierzbickiego, od VII tego roku był w randze pułkownika szefem wydziału samochodowego Polskiej Misji Wojskowej Zakupów w Paryżu. W III 1920 wrócił do kraju, gdzie kierował sekcją przemysłu wojennego IV Sztabu Ministerstwa Spraw Wojskowych, w VIII tego roku służył jako zwykły kanonier w 1. Pułku Artylerii Polowej Litewsko-Białoruskim, ale już we IX delegowano go do Paryża w celu dalszych zakupów sprzętu wojskowego. Od I 1921 był dyrektorem Głównego Urzędu Zaopatrzenia Armii, w VII tego roku przeszedł na emeryturę w stopniu generała porucznika, by poświęcić się publicystyce i działalności gospodarczej (zajmował się m.in. problematyką reformy rolnej, szkolnictwa technicznego, integracji Górnego Śląska, dróg wodnych, elektryfikacji). W poł. lat 20. stał na czele Polskiego Zjednoczenia Gospodarczego i opracowywał koncepcje rozwoju ekonomicznego kraju, w 1926 był współtwórcą syndykatu eksportu broni SEPEWE, w 1928 był członkiem zarządu Zakładów Mechanicznych „Ursus”.

W okresie pobytu we Francji działał w organizacjach polonijnych, m.in. był współtwórcą Stow. Techników Polskich (1917). Napisał książkę *Prawidłowa organizacja szkolnictwa w*

Polsce (Paryż–Warszawa 1919). Uprawiał też twórczość poetycką i literacką, opublikował kilka tomików wierszy pod pseudonimem „Jatrań” oraz powieść dla młodzieży *Bohaterka Adrianopola. Kondźa-Gul* (Lwów 1913). Pozostawił obszerne *Pamiętniki 1863–1947*, przechowywane w Bibliotece Ossolineum we Wrocławiu (Księga przybytków: rkps 51–53/69).

Jeden z synów L. z Heleną z Wyszyńskich, Henryk Józef (1887–1944), wybitny inżynier, budowniczy elektrowni, zakładów przemysłowych i wodociągów, mieszkający we Francji, walczył w armii francuskiej w I wojnie światowej, w kampanii 1940 i we francuskim ruchu oporu; zginął w Buchenwaldzie. Natomiast inny jego syn, Jean Noël, zrobił karierę we francuskiej dyplomacji.

PSB (red.); SBTP (B. Orłowski); SPPT (S. Januszewski);
PTHT-100 (B. Orłowski).

Bolesław Orłowski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)